

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Hälsa- och sjukvårdsbyrån, S3

Beslutande
Minister
Arsim Zekaj

Föredragande
Specialsakkunnig
Ida-Mari Elfving-Gustafsson

Justerat
Omedelbart

Nr 5

Lagstiftningspromemoria om ändring
av tobakslagen.

ÅLR 2024/3158

29 S3 Utdrag

Beslut

Landskapsregeringen beslutar att överföra lagstiftningspromemoria om ändring av tobakslagen angående nikotinpåsar, rökförbud, neutrala förpackningar, åldersgräns för försäljare av tobaksprodukter och karakteristiska smaker, till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder enligt **bilaga S324E04**.

Lagstiftningspromemoria om ändring av tobakslagen

Dnr: 2024/3158

Datum: 14.5.2024

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	1
1.1	Rökförbud.....	1
1.1.1	Privata kommunikationsmedel	3
1.1.2	Bostadssammanslutningar.....	4
1.1.3	Allmänna utomhuslekplatser, allmänna badstränder och utomhusområden avsedda för idrottsutövning	4
1.2	Neutrala förpackningar (plain packaging).....	5
1.3	Nikotinpåsar	7
1.4	Karakteristisk smak.....	10
1.5	Åldersgräns för försäljning av tobaksprodukter	11
2	Huvudsakligt innehåll och förslag.....	13
2.1	Rökförbud.....	13
2.1.1	Privata kommunikationsmedel	13
2.1.2	Bostadssammanslutningar.....	13
2.1.3	Allmänna utomhuslekplatser, allmänna badstränder och utomhusområden för idrottsutövning	15
2.2	Neutrala förpackningar	17
2.3	Nikotinpåsar	17
2.4	Förbud mot produkter som skapar en karakteristisk doft eller smak	18
2.5	Åldersgräns för försäljning av tobaksprodukter	18
3	Lagstiftningsbehörighet.....	19
4	Konsekvenser av lagstiftningsförslagen	20
4.1	Ekonomiska	20
4.2	Barn och unga.....	21
4.3	Miljö	21
4.4	Jämställdhet.....	22
4.5	Administrativa konsekvenser	22
Bilaga 1	Checklista – behövs ny lagstiftning?.....	23
Bilaga 2	Lagstiftningspromemoria-innehåll.....	24

1 Bakgrund

Tobak är en av de mest hälsofarliga produkterna för människan. Tobaksanvändning ökar risken för insjuknande i bland annat hjärt-kärlsjukdomar, cancersjukdomar och lungsjukdomar. Även passiv rökning ökar också risken för insjuknande. Barn är speciellt känsliga för passiv rökning, vilket i spädbarnsåldern kan leda till plötslig spädbarnsdöd. Att minska tobaksanvändning i hela samhället gynnar folkhälsan.

Tobaksröken innehåller 4000¹ ämnen av vilka åtminstone 70 av dessa har konstaterats vara cancerframkallandena. Den passiva rökningen som också kan benämnas miljötobaksrök består av både huvudrök (rök som andas ut av personen som röker) och sidorök (rök som kommer från cigaretten mellan blossen). I utrymmen som inte är väl ventilerade uppskattas passiv rökning motsvara rökningens halter i andningsluften.² Passiv rökning medför en risk att utveckla cancer, hjärt-kärlsjukdomar, astma, öroninflammationer hos barn, minskad lungutveckling i fosterstadiet och låg födelsevikt hos barnet.³ Tredjehandrökning d.v.s. ämnen som kvarstannar i mattor, väggar och liknande, har också konstaterats medföra hälsorisker, vilken inverkar mest negativt för (mindre) barn.⁴

Landskapsregeringens har en målsättning avseende tobak och rökning vilket framgår av det ANDTS⁵-politiska programmet. Målsättning 3 i ANDTS-programmet stadgar att:

Totalkonsumtionen av alkohol, tobak, narkotika, dopningspreparat och spel om pengar ska minska. Det långsiktiga målet gällande tobak är ett rökfritt Åland år 2030 och ett tobaksfritt Åland år 2040.⁶

Mot bakgrund av ovanstående föreslås i föreliggande lagpromemoria ändringar i tobakslagen som syftar till att minska inverkan av passiv- och tredjehandsrökning i närmiljön, minska attraktionskraften kopplad till cigarettförpackningars utformning, begränsa och reglera försäljningen av och innehåll i och definition av rökfria nikotinprodukter samt justera åldersgränsen för försäljning av tobaksprodukter.

1.1 Rökförbud

WHO:s ramkonvention om tobak⁷ ratificerades i Finland år 2004 (FFS 1207/2004) och ikraftträdande bifölls av lagtinget (ÅFS 2006:118, FördrS 27/2005 rd) i december år 2004. Ramkonventionen syftar till att:

¹ Andra källor såsom Karolinska institutet och CDC talar om t.o.m. 7000 ämnen

² THL. Cigaretter. <https://thl.fi/sv/web/alkohol-tobak-och-beroenden/tobak/tobaksprodukter-och-e-cigaretter/cigaretter>

³ Centers for disease, control and prevention. Health Problems Caused by Secondhand Smoke.

[https://www.cdc.gov/tobacco/secondhandsmoke/health.html#:~:text=In%20children%2C%20secondhand%20smoke%20exposure,infant%20death%20syndrome%20\(SIDS\).&text=Since%201964%2C%20about%202%2C500%2C000%20people,caused%20by%20secondhand%20smoke%20exposure](https://www.cdc.gov/tobacco/secondhandsmoke/health.html#:~:text=In%20children%2C%20secondhand%20smoke%20exposure,infant%20death%20syndrome%20(SIDS).&text=Since%201964%2C%20about%202%2C500%2C000%20people,caused%20by%20secondhand%20smoke%20exposure)

⁴ Jacob, P. et al. Thirdhand Smoke: New Evidence, Challenges, and Future Directions. Chemical Research in Toxicology.2017.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28001376/> doi 10.1021/acs.chemrestox.6b00343

⁵ Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel

⁶ Ålands landskapsregeringens alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiska program 2022-2024, s. 36.

⁷ WHO. (2003, uppdat. 2004, 2005). WHO framework on tobacco control. ISBN 978 92 4 159101 0

... protect present and future generations from the devastating health, social, environmental and economic consequences of tobacco consumption and exposure to tobacco smoke by providing a framework for tobacco control measures to be implemented by the Parties at the national, regional and international levels in order to reduce continually and substantially the prevalence of tobacco use and exposure to tobacco smoke.⁸

Europeiska rådets rekommendation från år 2009 om begränsning av rökning i miljöer där barn vistas omfattar "att utarbeta strategier och åtgärder eller att stärka sina strategier och åtgärder för att minska barns och ungdomars exponering för miljötabaksrök".⁹

Artikel 8 i WHO:s ramkonvention om tobakskontroll (FCTC) angående skydd mot att exponeras mot tobaksrök lyder enligt följande:

1. Parties recognize that scientific evidence has unequivocally established that exposure to tobacco smoke causes death, disease and disability.
2. Each Party shall adopt and implement in areas of existing national jurisdiction as determined by national law and actively promote at other jurisdictional levels the adoption and implementation of effective legislative, executive, administrative and/or other measures, providing for protection from exposure to tobacco smoke in indoor workplaces, public transport, indoor public places and, as appropriate, other public places.¹⁰

I dagsläget är det förbjudet i enlighet med 4 § i Tobakslagen (landskapslag (1978:52) om tobak och relaterade produkter (2016/52)) att röka på följande platser:

- 1) i utrymmen avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn, för idrottsverksamhet samt för hälso- och sjukvård,
- 1a) (2007/4) på utomhusområden som främst är avsedda för personer som inte fyllt arton år och som hör till utrymmen avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn,
- 2) i allmänna kommunikationsmedel samt i utrymmen som står till förfogande för resande med allmänna kommunikationsmedel,
- 3) i allmänna utrymmen hos myndigheter, ämbetsverk och andra offentliga inrättningar,
- 4) (2007/4) i enskilda arbetsrum och andra utrymmen där arbete som omfattas av arbetarskyddslagen (FFS 738/2002) utförs, då två eller flera arbetstagare brukar vistas där,
- 5) (2007/4) i utrymmen där en offentlig nöjeställning som avses i landskapslagen (1969:28) om offentliga nöjeställningar och en allmän sammankomst som avses i lagen om sammankomster (FFS 530/1999) anordnas samt i de utrymmen som de som deltar i ovan avsedda tillställningar behöver passera eller besöka samt

⁸ WHO framework on tobacco control, s. 5.

⁹ RÅDETS REKOMMENDATION av den 30 november 2009 om rökfria miljöer (2009/C 296/02) C 296/6 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H1205\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H1205(01)&from=LT)

¹⁰ WHO. (2005). WHO FRAMEWORK CONVENTION ON TOBACCO CONTROL. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42811/9241591013.pdf?sequence=1>

6) (2007/4) i restaurang och annat serveringsutrymme där servering i förvärvssyfte sker av mat eller förfriskningar, utom när sådan servering sker utomhus.

Det kan konstateras att det redan existerar rökförbud på platser där barn och unga vistas till vardags i relativt stor utsträckning. Det existerar dock ingen reglering för rökning i privata kommunikationsmedel, på allmänna utomhuslekplatser, på allmänna stränder, på utomhusområden avsedda för idrottsutövning eller i bostadssammanslutningar. Rökförbud i och på dessa platser skulle minska risken för barn och vuxna att utsättas för passiv rökning. Nedskräpning av cigarettfimpar inverkar negativt på miljön och skulle med förbud mot rökning och förbud mot nedskräpning minska risken att ett litet barn i misstag skulle få tag i dessa och förtära cigarettfimpen med risk för hälsan.

1.1.1 Privata kommunikationsmedel

Rökning i privata kommunikationsmedel med barn under 15 år närvarande har i riket varit förbjudet sedan år 2016 i enlighet med 74 § 2 mom. i rikets tobakslag (FFS 2016/549 Tobakslag). Åland saknar en liknande bestämmelse. Rökförbud i privata kommunikationsmedel har införts i flera länder i Europa, såsom till exempel i Finland¹¹(inte gällande på Åland), Frankrike¹², Italien¹³, och utanför Europa till exempel i delstater i USA.¹⁴ Den passiva röken som passagerare i bilen utsätts för innehåller toxiner i betydligt högre grad jämfört med passiv rökning i t.ex. restauranger och barer.¹⁵ Graden av passiv rök i bil, även med öppet fönster, är mycket hög och är därmed mycket skadlig för passagerare.¹⁶ Därmed rekommenderas det starkt att införa en bestämmelse som förbjuder rökning i privata kommunikationsmedel där barn under 18 års ålder vistas, i syfte att begränsa barns exponering för passiv rökning. Att lagstiftning har en markant effekt på barns utsatthet för passiv rökning i bil har bekräftats i en studie utförd i England och i Skottland.¹⁷

¹¹ 74 § FFS 2016/549 Tobakslag

¹² Service-public.fr. Prohibition of smoking – Smoking. <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F160?lang=en>

¹³ Campaign for Tobacco-Free Kids. Legislation by country/jurisdiction-Italy. Smokefree places.

[https://www.tobaccocontrol.org/legislation/italy#:~:text=Smoke%20Free%20Places&text=For%20catering%20establishments%20\(res%20or%20bars,a%20pregnant%20woman%20is%20present](https://www.tobaccocontrol.org/legislation/italy#:~:text=Smoke%20Free%20Places&text=For%20catering%20establishments%20(res%20or%20bars,a%20pregnant%20woman%20is%20present)

¹⁴ Centers for disease control and prevention.

[https://www.cdc.gov/statesystem/factsheets/vehicles/Vehicles.html#:~:text=Eleven%20states%20\(Alabama%2C%20Arkansas%2C,children%20or%20adolescents%20are%20present](https://www.cdc.gov/statesystem/factsheets/vehicles/Vehicles.html#:~:text=Eleven%20states%20(Alabama%2C%20Arkansas%2C,children%20or%20adolescents%20are%20present)

¹⁵ Jones, MR., Navas-Acien, A., Yyan, J. och Brevesse, PN. Secondhand tobacco smoke concentrations in motor vehicles: a pilot study. Tobacco Control 2009;18:399-404.

¹⁶ Raof, S.A., Agaku, I.T & Vardavas, C.I. A systematic review of secondhand smoke exposure in a car: Attributable changes in atmospheric and biological markers. Chronic Respiratory Diseases. 2015, 12(2):120-31. doi: 10.1177/1479972315575202

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25758677/>

¹⁷Lavery AA, Hone T, Vamos EP, et al. (2019). Impact of banning smoking in cars with children on exposure to second-hand smoke: a natural experiment in England and Scotland. Thorax. BMJ journals. <http://dx.doi.org/10.1136/thoraxjnl-2019-213998>

1.1.2 Bostadssammanslutningar

Rökförbud i bostadssammanslutningar har varit förbjudet i riket sedan år 2016 när rikets tobakslag trädde i kraft. I 78 § i rikets tobakslag framgår att tobaksrökning är förbjuden i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar. Därtill finns det även en möjlighet, enligt 79 §, att till kommunen ansöka om rökförbud på balkongerna till lägenheterna, utomhusområden som används av lägenheterna och inne i lägenheterna. I propositionen till rikets tobakslag konstaterades att man hade som mål att ingen ska mot sin vilja ska behöva utsättas för tobaksrök. Detta mål hade man inte lyckats förverkliga fullt ut när det gäller människors bostadsrum. I synnerhet rökning på balkonger medför störande rök för innehavarna av de balkonger som är närmast och i värsta fall och för innehavarna av de lokaler som är närmast.¹⁸

1.1.3 Allmänna utomhuslekplatser, allmänna badstränder och utomhusområden avsedda för idrottsutövning

I riket har bestämmelser redan tidigare införts om förbud mot rökning året runt på *utomhuslekplatser för vilka det ska upprättas ett säkerhetsdokument enligt 7 § i konsument säkerhetslagen året runt*¹⁹ och förbud mot rökning på allmänna badstränder under perioden 1 maj till 30 september årligen, med inledning 1.5.2022.²⁰ Förslaget i regeringspropositionen var dock att införa förbudet mot rökning på allmänna badstränder året runt.²¹

Barn ska kunna vistas på avsedda utomhuslekplatser utan att behöva exponeras för tobaksrök. Syftet att förbjuda rökning på lekplatser är, förutom att minska de direkta hälsoriskerna för barnen, även att barnen inte heller på dessa platser ska exponeras för rollmodeller som röker. I en europisk studie i 11 länder, i 15 europeiska städer, på 20 olika lekplatser, konstaterades det att rökning förekom på 20% på eller i den direkta närheten av utomhuslekplatserna, och på 40 % av lekplatserna kunde nikotin påvisas. Mer än hälften (57 %) av lekplatserna hade cigaretterfimpar synliga inne på lekplatsen och i området strax utanför hade 74 % av lekplatserna cigarettfimpar synliga. Andrahandsexponering för tobaksrök är lägre där förbud existerar och där god kontroll av tobak finns.²²

Barnens rättigheter ska skyddas och barn ska ha möjlighet till bästa möjliga hälsa i enlighet med konventionen om barnens rättigheter.²³ Till barnets bästa möjliga hälsa kan inräknas att inte exponeras för tobaksrök på platser där barnet vistas. Som lyder av konventionens artikel 24 ska de traditionella sedvänjor som skadar barnets hälsa avskaffas.²⁴

¹⁸ RP 15/2016 rd, s. 62

¹⁹ Tobakslag 549/2016 § 74 4 punkten

²⁰ Tobakslag 549/2016 § 74 6 punkten

²¹ RP 141/2021 rd.s. 38.

²² Henderson et al. (2021). Secondhand smoke exposure in outdoor children's playgrounds in 11 European countries. Environment International. 149. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.105775>

²³ Unicef. FN:s konvention om barnets rättigheter. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

²⁴ A.a.

Enligt WHO förorenas hav, floder, trottoarer, mark och stränder av 4,5 biljoner cigarettfimpar varje år globalt sett. Den ekonomiska bördan att hantera nedskräpningen är stor²⁵ och cigarettfimpar som lämnas kvar på stränder har en direkt toxisk effekt på den marina miljön.²⁶ I flera länder har rökförbud införts på samtliga allmänna stränder alternativt på vissa stränder. Rökförbud på allmänna utomhuslekplatser existerar redan i Finland (inte gällande på Åland) i Sverige²⁷ och i Wales²⁸ med flera.

I dagsläget saknas även bestämmelser om förbud mot rökning på utomhusområden avsedda för idrottsutövning. Dessa områdens syfte är motion och rekreation och ska inte kopplas samman med tobaksrökning, varför det vore skäligt att införa bestämmelser som hindrar tobaksrökning på inhägnade områden avsedda för idrottsutövning.

1.2 Neutrala förpackningar (plain packaging)

I tobaksdirektivet finns bestämmelser med krav på bättre information till konsumenterna såsom till exempel hälsovarningar i form av varningsbilder och varningstexter, standardisering av förpackningar och information om skadliga ämnen. Tobaksdirektivet har implementerats i den åländska lagstiftningen genom att man fört in bestämmelser i landskapslag (1978:52) om tobak och relaterade produkter, nedan tobakslagen. Det framgår av 5a § i tobakslagen vilka uppgifter som ska lämnas på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter samt för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Därtill framgår det av 3 § i tobakslagen att reklam för tobaksprodukter eller relaterade produkter är förbjuden. Trots att det i tobakslagen föreskrivs om märkningen på tobaksprodukters, elektroniska cigaretters och påfyllningsbehållares förpackningar och fastän all slags reklam av dessa produkter är förbjuden, främjas försäljningen av produkterna i praktiken trots det med hjälp av förpackningarna. I tobakslagen föreskrivs det i nuläget inte om förpackningarnas färg, mönster eller material, och det har i princip varit svårt att ingripa gällande förpackningarnas utformning med stöd av marknadsföringsförbudet. Förpackningar som väcker uppmärksamhet till exempel i fråga om färg eller form, intressanta förpackningar eller förpackningar som är visuellt behagliga på något annat sätt har således de facto kunnat användas som marknadsföringsverktyg. Med hjälp av förpackningens färger har man till exempel strävat efter att ge konsumenterna en uppfattning om tobaksproduktens egenskaper, såsom smak eller styrka. Trots bestämmelserna i den gällande tobakslagen kan säljfrämjande åtgärder med hjälp av detaljhandelsförpackningar således i praktiken inte helt förhindras. Detta står i en fundamental konflikt med det entydiga förbudet mot all marknadsföring av de produkter som avses i tobakslagen.

²⁵WHO (2022). <https://www.who.int/news/item/31-05-2022-who-raises-alarm-on-tobacco-industry-environmental-impact>

²⁶Venugopal, P.D., Hanna, S.K., Gagliano, G.G., Chang, H.W. (2021). No butts on the beach: aquatic toxicity of cigarette butt leachate chemicals. *Tobacco Regulatory Science*, 7(1):17-30. doi: 10.18001/TRS.7.1.2

²⁷Folkhälsomyndigheten. Rökförbud på lekplatser som allmänheten har tillträde till. 2023. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/tillsynsvagledning/tobak-och-liknande-produkter/rokfria-miljoer/rokfria-miljoer-med-stod-i-lagen/rokfria-utomhusmiljoer/lekplatser/>

²⁸Welsh government. UK first as children's playgrounds set to be smoke-free. 2020. <https://www.gov.wales/uk-first-childrens-playgrounds-set-be-smoke-free>

Attraktiva detaljhandelsförpackningar är problematiska också med avseende på 1 § i tobakslagen, enligt vilken syftet med tobakslagen är att begränsa det för hälsan skadliga bruket av tobaksprodukter och relaterade produkter.

Artikel 13 i FCTC gäller tobaksrelaterad reklam, marknadsföring och sponsring, och i anvisningarna för genomförande av artikel 13 uppmanas parterna att överväga att ta i bruk förenhetligade förpackningar.

Enligt artikel 24.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG, nedan tobaksdirektivet, ska tobaksdirektivet inte påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa ytterligare krav, tillämpliga på alla produkter som släpps ut på marknaden, när det gäller standardiseringen av förpackningen av tobaksvaror om detta är motiverat av folkhälsoskäl, med beaktande av den höga skyddsnivå för folkhälsan som uppnås genom tobaksdirektivet. Dessa åtgärder får dock inte användas som medel för godtycklig diskriminering eller för förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. Kommissionen ska underrättas om dessa åtgärder och om skälen till att de bibehålls eller införs.

Av 5a § 2 mom. framgår följande krav på den som saluför tobaksprodukter eller relaterade produkter

- a) produkternas förpackningar med användande av åtminstone det svenska språket är försedda med korrekt information, utformning och hälsovarningar, varvid i riket med stöd av lag utfärdade bestämmelser om sådan information, utformning och hälsovarningar är tillämpliga,
- b) [\(2020/111\)](#) produkternas förpackningar är försedda med hälsovarningar i form av text och bild, information om rökavvänjning samt i överensstämmelse med de i riket med stöd av lag utfärdade bestämmelserna om sådan märkning,

Tobaksdirektivet ställer inga krav på att en medlemsstat ska implementera neutrala förpackningar, så kallad plain packaging. Däremot ger artikel 24.2 varje medlemsstat rätt att införa sådan reglering i den egna lagstiftningen. Detta har även bekräftats av EU-domstolen som i en dom den 4 maj 2016 konstaterade att tobaksdirektivet är giltigt på alla punkter, inklusive medlemsstaternas rätt att införa neutrala förpackningar.²⁹

Av artikel 24.2 i tobaksdirektivet framgår:

Detta direktiv ska inte påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa ytterligare krav, tillämpliga på alla produkter som släpps ut på marknaden, när det gäller standardiseringen av förpackningen av tobaksvaror om detta är motiverat av folkhälsoskäl, med beaktande av den höga skyddsnivå för folkhälsan som uppnås genom detta direktiv.

Neutrala förpackningar avser i praktiken att logotyper och andra element som hör till ett varumärke förbjuds. I och med att rikets tobakslag ändrats har 35 § fått en ny formulering, vilken började gälla från den 1 maj 2023, som närmare klargör hur detaljhandelsförpackningar får se ut. Ett motsvarande lagkrav finns inte i den åländska tobakslagen.

²⁹ Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 48/16. The new EU directive on tobacco products is valid. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-05/cp160048en.pdf>

Erfarenheterna från andra länder visar att tobaksindustrin har överfört reklamslag på själva produkten, till exempel direkt på en cigarett, när förpackningarna har harmoniserats genom lagstiftning. Därför föreslås det i denna lagpromemoria att tobakslagen ska innehålla bestämmelser om förpackningarnas tillåtna utseende även när det gäller cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinvätska.

1.3 Nikotinpåsar

Definition

Nikotinpåsar är rökfria nikotinprodukter i pulver eller partikelform för användning i munnen. Nikotinpåsar är avsedda att användas på samma sätt som tobakssnus men innehåller inte tobak. Det finns många synonyma benämningar för dessa nikotinprodukter, inklusive tobaksfritt snus, nikotinsnus och vitt snus.

Hälsoskadliga effekter av nikotinpåsar

Nikotin är kraftigt beroendeframkallande. Symptomen vid nikotinabstinens är ett typiskt tecken på att fysiskt beroende utvecklas. Användning av nikotin kan leda till toleransutveckling. Hos en del personer sker utvecklingen av ett nikotinberoende mycket snabbt. Hjärnan hos barn och ungdomar är särskilt känslig för nikotinetts beroendeframkallande egenskaper.

Nikotinpåsar kan innehålla stora mängder nikotin och kan orsaka akut förgiftning, särskilt vid förtäring. En dos på omkring 0,5–1 mg per kg kroppsvikt är dödlig för människor. Barn är därför särskilt känsliga.

Användning under graviditet ökar risken för ett flertal graviditetskomplikationer t. ex. havandeskapsförgiftning, för tidig födsel och dödföddhet.

Nikotinet ökar hjärtfrekvens och blodtryck samt känsligheten för insulin. Nikotinxponeringens roll när det gäller åderförkalkning och akuta hjärtsjukdomar är oklar. Det finns dock forskningsresultat som visar att risken för att dö för den som insjuknar i hjärtinfarkt kan halveras om man slutar att använda tobakssnus. Forskningen tyder också på att själva nikotinet ger en ökad kärlstyvhet vid användning av e-cigarett. Det är möjligt att även nikotinpåsar har dessa negativa hälsoeffekter.

När det gäller kopplingen mellan nikotin och risken för cancer hos människor finns i dagsläget inte tillräcklig kunskap från studier på människor som tyder på att nikotinet i sig självt har cancerframkallande egenskaper. Det har dock visats i cellförsök att nikotin aktiverar en rad signalsubstanter i cellerna som är relevanta för att främja cancerutveckling när cancer redan är igångsatt av andra cancerframkallande ämnen. Det finns också djurstudier som visar att nikotin kan främja en redan pågående cancerutveckling.

Landskapslag (1978:52) om tobak och relaterade produkter (2016/52) (tobakslagen)

Nikotinpåsar omfattas inte av landskapslag (1978:52) om tobak och relaterade produkter (2016/52) (tobakslagen). Enligt tobakslagens 2a § är det förbjudet att sälja eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåta tobak som är avsedd för användning i munnen. Med tobak som är avsedd för användning i munnen avses alla produkter "som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former". Detta förbud gäller tobaksprodukter för användning i munnen (tobakssnus). Nikotinpåsar framställs inte direkt av tobak. I stället tillsätts nikotin (som kan framställas från tobak) till nikotinpåsar. I och med att nikotinpåsar således inte omfattas av 2a § i tobakslagen och inte heller innefattas av bestämmelser gällande relaterade tobaksprodukter finns inte enligt denna lag något förbud mot försäljning eller någon annan reglering av införsel, försäljning och användning.

Landskapslag (1990:32) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier

Försäljning av nikotinpåsar på Åland är i nuläget endast reglerad i landskapslag (1990:32) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier (kemikalielagen). Under förutsättning att kraven i kemikalielagstiftningen uppfylls är import och försäljning av nikotinpåsar på Åland tillåtet. Skyldigheterna i EG-förordning (1272/2008) om klassificering, märkning och förpackning (CLP-förordningen) inkluderar bland annat krav på faroklassificering samt varningsmärkning, barnskyddande utformning och förslutning av förpackningar. Förpackningsmärkning måste finnas åtminstone på svenska. På nikotinpåsar tillämpas också de krav som finns i EG-förordning (1907/2006) om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier. Tillsyn av kemikalier hör till landskapsregeringen.

EU

Då nikotinpåsar inte innehåller tobak omfattas de inte av Europaparlamentets och Rådets direktiv (2014/40) om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter (EU:s tobaksdirektiv) som förbjuder försäljning av tobakssnus. Nikotinpåsar finns på marknaden i flera EU- och EES-länder, men regleringen av dessa produkter har ännu inte harmoniserats på EU-nivå. Beroende på medlemsstat omfattas nikotinpåsar av lagstiftning om till exempel tobak, kemikalier, livsmedel, läkemedel eller allmän produktsäkerhet. Uppdateringen av tobaksdirektivet är en del av genomförandet av EU:s cancerplan 2021–2025. Hittills har inga officiella uppskattningar gjorts om tidsplanen för förberedelserna av uppdateringen av tobaksdirektivet, men-troligtvis kommer det att ta flera år innan det införlivas i nationell lagstiftning.

Såväl Belgien som Nederländerna har till exempel valt att förbjuda rökfria nikotinprodukter i den nationella lagstiftningen.³⁰ I ett skriftligt svar på en fråga angående reglering av nikotinpåsar givet av Europaparlamentet framgår följande:

The regulation of emerging products, such as nicotine pouches, is at the core of the ongoing evaluation in line with the objective of the 'Tobacco-free generation' to better protect citizens' health and, in particular, young people from the risks derived from tobacco and related products.³¹

Således är en process pågående för utvärdering gällande reglering av rökfria nikotinprodukter i tobaksdirektivet.

Riket

Import och försäljning av nikotinpåsar reglerades tidigare genom Fimeas klassificering av nikotinpåsar som läkemedel. Läkemedelslagstiftning är rikets behörighet och samma reglering gällde därför för Åland. Fimea beslöt emellertid 4.4.2023 att nikotinpåsar inte längre ska klassificeras som läkemedel utifrån läkemedelslagen.

I riket omfattas i dagsläget nikotinpåsar i stället av definitionen av tobakssurrogat i rikets tobakslag (549/2016). Detta innebär att i riket begränsas i dagsläget försäljningen och marknadsföringen av nikotinpåsar så att de ej får säljas till personer under 18 år, ej marknadsföras och ej hållas synliga i detaljhandeln.

I regeringen Sanna Marins lagstiftningsprojekt STM029:00/2023 (Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen) föreslogs att nikotinpåsar skulle regleras enligt en ny produkttyp, "rökfria nikotinprodukter", vilken skulle definieras som tobakssurrogat som till användningssättet motsvarar en tobaksprodukt som avses med tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen och till vilka nikotin har tillsatts. Vidare föreslogs att införsel och försäljning av nikotinpåsar skulle förbjudas på motsvarande sätt som idag gäller för tobakssnus.³²

³³

Därtill i lagstiftningsprojektet STM029:00/2023 redogjordes för möjliga alternativ till att förbjuda försäljning och införsel av nikotinpåsar. Det alternativ som presenterades skulle innebära att försäljning i dagligvaruhandeln av rökfria nikotinprodukter skulle bli tillståndspliktig, att gränsvärden för nikotin i produkterna skulle fastställas, att särpräglade aromer och smaker skulle förbjudas, att utseendet på produkternas förpackningar skulle harmoniseras, samt att nikotinpåsar skulle omfattas av den beskattning som framgår av lagen om tobaksskatt. I propositionen förkastades detta alternativ på grund av att det med tanke på folkhälsan ansågs omotiverat att tillåta nya produkter som

³⁰ Tobacco tactics. University of Bath. 2024. <https://tobaccotactics.org/article/nicotine-pouches/#:~:text=Both%20tobacco%2Dderived%20and%20synthetic,advertising%20and%20sponsorship%20are%20banned.&text=In%20contrast%2C%20in%20March%202023,nicotine%20pouches%2C%20by%20royal%20decree.>

³¹ European Parliament. Parliamentary question - E-002498/2023(ASW). Answer given by Ms Kyriakides on behalf of the European Commission. 25.10.2023. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-002498-ASW_EN.html

³² Social- och hälsovårdsministeriet. Pressmeddelande. 2023. <https://stm.fi/sv/-/andringen-i-fraga-om-nikotinpasar-i-tobakslagen-pa-remiss>

³³ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av tobakslagen. STM029:00/2023 Lagstiftningsprojekt. <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM029:00/2023>

innehåller nikotin, särskilt då syftet med tobakslagen är att förbjuda produkter som är giftiga och beroendeframkallande för människor. Det bedömdes även att skulle vara utmanande att reglera produkternas egenskap såsom nikotinhalten. Därutöver bedömdes att det skulle vara inkonsekvent att tillåta försäljning av nikotinprodukter som till utseende och användning liknar tobakssnus som redan är förbjudet i Finland och i EU.

I regeringen Petteri Orpos regeringsproposition om förslag till lag om ändring av rikets tobakslag ändrades regeringen Marins förslag till ändring av tobakslagen. I regeringspropositionen 38/2024 föreslås att en definition av rökfria nikotinprodukter omfattande nikotinpåsar och produkter som har en nära likhet med sådana införs. Förslaget innebär att bestämmelserna om rökfria nikotinprodukter huvudsakligen ska motsvara bestämmelserna i rikets tobakslag om tobaksprodukter och nikotinvätskor. Försäljning av nikotinpåsar föreslås således vara tillåtet men en gräns fastställs för nikotinhalten (maximalt 16,6mg per påse). Smaker som tilltalar ungdomar och smaker av alkohol och tobak förbjuds. Utformning av förpackningarna ska vara enhetliga och de ska vara försedda med hälsovarningar. Tillstånd för produkterna krävs i detaljhandeln och distansförsäljning förbjuds helt. Dessutom föreslås att rökfria nikotinprodukter ska förbjudas *"i lokaler och på utomhusområden som används av daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning och på utomhuslekplatser"*.³⁴ Andra föreslagna bestämmelser omfattar att införsel av rökfria nikotinprodukter begränsas till 1000 gram per kalenderdygn för eget personligt bruk och att det är förbjudet att sälja eller överlåta rökfria nikotinprodukter till personer under 18 år samt att införsel av dessa produkter är förbjudna för personer under 18 års ålder.³⁵

1.4 Karakteristisk smak

Enligt 5a § 3 mom. 1 punkten i tobakslagen är det förbjudet att sälja cigaretter och rulltobak med en karakteristisk smak eller doft av annat än tobak. Därtill är det förbjudet att sälja elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som har tillförts karakteristisk smak eller doft av annat än tobak.

Av tobaksdirektivet framgår enligt artikel 7 att det är förbjudet att på marknaden släppa ut tobaksprodukter med vissa tillsatser eller karakteristiska dofter och smaker (vitaminer, koffein, tillsatser som är cancerframkallande).

När ändringarna i tobakslagen genomfördes år 2016 konstaterades följande enligt lagförslaget:

Utöver tobaksdirektivets bestämmelser har medlemsländerna ett eget ansvar för regelverket i frågor som rör smaker. Landskapsregeringen ser med oro på att smaktillsatser kan användas för att locka i synnerhet ungdomar att pröva en produkt som innehåller ett ämne med starkt beroendeframkallande och hälsofarliga egenskaper. Tobakslagen föreslås därför utöver tobaksdirektivets kompletterad med ett förbud mot att på saluhålla elektroniska cigaretter med nikotinvätska, till vilka har tillförts karakteristisk smak eller doft. I klargörande syfte och i enlighet med vad som gäller enligt tobaksdirektivets har lagrummet formulerats avse också cigaretter och rulltobak.³⁶

³⁴ RP 38/2024 rd. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen, s.14.

³⁵ RP 38/2024 rd. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen

³⁶ LF 10/2015-2016, s. 10.

Det har alltså redan förts in bestämmelser som förbjuder karakteristisk smak på produkter. Därtill har det i tidigare lagförslag resonerats kring att smaktillsatser kan användas för att locka, framför allt, ungdomar att pröva produkter som innehåller starkt beroendeframkallande ämnen.

Därtill har det kommit ut olika produkter på marknaden som gör det möjligt att tillsätta karakteristiska dofter eller smaker i tobaksprodukter. Det rör sig bland annat om olika typer av smakfilter eller smakkort som säljs separat och som konsumenten kan lägga in i cigarettasken eller förpackningen för rulltobak och på så sätt ändra själva tobaksproduktens smak. Dessa typer av produkter omfattas inte av förbudet enligt 5a § 3 mom. 1 punkten eftersom produkterna säljs separat.

1.5 Åldersgräns för försäljning av tobaksprodukter

I dagsläget tillåter lagstiftningen att en person som fyllt 15 år får sälja tobak och relaterade produkter, under tillsyn av en person som fyllt 18 år i enlighet med 2 § 2 mom. i tobakslagen. Detta är i paritet med rikets bestämmelser om åldersgräns vid försäljning av tobaksprodukter. 56 § i rikets tobakslag (FFS 2016/549) tillåter att försäljaren är yngre än 18 år om det sker under övervakning av en person som är 18 år eller äldre.

På samma sätt är det tillåtet i alkohollagen (FFS 1102/2017), tillämplig på Åland genom landskapslag om tillämpning på Åland av alkohollagen (ÅFS 2021:140), att en försäljares ålder tillåts vara 16 år då det finns en 18 år eller äldre person på plats som övervakar försäljningen i detaljhandeln.

I landskapsregeringens åtgärdsprogram för ANDTS finns följande formulering:

Hälso- och sjukvårdsbyrån utvärderar lämpligheten i att höja åldersgränsen till 16 år för försäljare av tobak under övervakning, samt behov av och möjlighet till att utöka exponeringsförbudet vid försäljning av tobaksprodukter. Utvärderingen beaktar Social- och miljöutskottets förslag i betänkande 5/2019 – 2020:

"Utskottet uppmanar landskapsregeringen att inom en rimlig tid efter lagens ikraftträdande genomföra en utvärdering av den ändrade lagstiftningens konsekvenser och samtidigt överväga behovet av ytterligare lagstiftningsåtgärder för att minska tobaksbruket och tobakens skadliga effekter. Utskottet uppmanar landskapsregeringen att i det sammanhanget särskilt överväga om tobakslagens lägre 15-års åldersgräns för försäljning av tobak kan harmoniseras med alkohollagens (FFS 1102/2017) motsvarande lägre åldersgräns på 16 år för försäljning av alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol. Utvärderingen kan lämpligen också ta i beaktande i vilken omfattning de nya bestämmelserna minskat förekomsten av sådana situationer där minderåriga måste hantera konflikter om rätten till inköp, utpressning eller andra arbetsmiljörisker. Enligt utskottets bedömning finns det även behov av att överväga ett skärpt exponeringsförbud i detaljhandeln för tobak och relaterade produkter."³⁷

³⁷ Ålands landskapsregering. Åtgärdsprogram FÖR LANDSKAPSREGERINGENS ALKOHOL-, NARKOTIKA-, DOPNING-, TOBAKS- OCH SPELPOLITISKA PROGRAM 2022 – 2024. 2023.
<https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/%C3%85tg%C3%A4rdsprogram%20ANDTS%202022-2024%2C%20reviderad%20version%20280923.pdf>

Att höja minimiåldern för försäljning av tobak till 16 år skulle linjera med de bestämmelser som finns för åldersgräns vid alkoholförsäljning.

En åldersgräns om 18 år vid försäljning av tobak skulle ytterligare uppmärksamma riskerna med tobak och relaterade produkter och minska risken för arbetsmiljöolägenheter som kan uppstå i samband med försäljning av tobaksprodukter. Då det i ANDTS-programmet för Åland framgår att minderåriga köper egna tobaksprodukter från detaljhandeln i större utsträckning jämfört med minderåriga i andra regioner³⁸ kan det finnas skäl att se över de bestämmelser som reglerar försäljning. Det kan antas att en person i samma ålder som den minderåriga som önskar köpa tobak inte har tillräcklig motståndskraft att neka en annan minderårig att köpa tobak eller relaterade produkter. Med grund i detta skulle en bestämmelse om minsta åldersgräns för försäljning av tobak bäst linjera med åldersgräns för inköp av tobak och relaterade produkter, d.v.s. 18 år, utan undantag. I lagförslag 10/2019–2020 framgår följande:

2 § 1 mom. En åldersgräns införs för de som säljer tobaksprodukter och relaterade produkter. Syftet är att undvika situationer där påtryckning utövas mot ett barn att sälja i strid med lagstiftningen. Det kan däremot vara möjligt om barnet står under tillsyn av en person som har fyllt 18 år. Den nedre åldersgränsen är satt med hänsyn till att unga vid 15 års ålder blir straffmyndiga och får en rätt att ingå arbetsavtal. Kravet på tillsyn är inte uppfyllt om den som har tillsynsansvaret inte själv närvarar vid försäljning eller inte på annat sätt följer försäljningen med en omedelbar ögonkontakt.³⁹

Då det ska finnas en övervakande person vid försäljning av tobaksprodukter betyder det att i praktiken ska två personer alltid vara närvarande vid försäljning, vilket sannolikt innebär en praktisk olägenhet. Därför kan det vara enklare att i stället införa en enkel åldersgräns som är överensstämmande med den gräns som finns för försäljning av tobaksprodukter.

I riket tillsattes en arbetsgrupp för utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken 2022, vilken i slutrapporten kom fram med förslag att bland annat höja inköpsåldern av tobak från 18 år till 20 år. Detta är ännu inte verkställt. Motiveringen till detta är att majoriteten som röker börjar röka före 20 års ålder, därefter är det ovanligt att börja bruka tobaksprodukter. Kan debutåldern av tobak försenas, minskar risken att fler börjar bruka tobaksprodukter.⁴⁰

³⁸ Ålands landskapsregering. Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiskt program FÖR ÅREN 2022 – 2024. 2022. https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/alr_andts-politiskt_program_2022-2024_270122.pdf

³⁹ Ändring av tobakslagen. Lagförslag nr 10/2019-2020. 2020.

⁴⁰ Social- och hälsovårdsministeriet. Utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken Åtgärdsförslag av arbetsgruppen 2023 . 2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/1004/164595/STM_2023_5_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2 Huvudsakligt innehåll och förslag

Förslag till ändring av tobakslagen omfattar rökförbud på allmänna badstränder, utomhuslekplatser, i privata kommunikationsmedel, i bostadssammanslutningar och på utomhusområden avsedda för idrottsutövning, krav på neutrala förpackningar, definition av och begränsning av nikotinpåsar och höjd åldersgräns för de som säljer tobaksprodukter.

2.1 Rökförbud

Det föreslås att förbudet avseende rökning utvidgas i privata kommunikationsmedel, i bostadssammanslutningar, på inhägnade utomhusområden för idrottsutövning, på allmänna badstränder och på allmänna utomhuslekplatser.

2.1.1 Privata kommunikationsmedel

Förslaget att införa förbud mot rökning i privata kommunikationsmedel där minderåriga vistas är i linje med rikets bestämmelse och innebär således att det är förbjudet att röka med minderåriga som passagerare i ett privat kommunikationsmedel. I regeringspropositionen från 2009⁴¹ konstaterade grundlagsutskottet⁴² att en bestämmelse om förbud mot rökning i privata kommunikationsmedel inkräktade på de personliga fri- och rättigheterna i sådan utsträckning att den inte kunde införas i lagstiftningen. Sedermera konstaterade emellertid grundlagsutskottet att år 2016 års proposition med förslag om förbud mot rökning i privata kommunikationsmedel kunde anses vara godtagbart då rökförbudet omfattar passagerare upp till 15 år, och då efterlevnad av lagen inte följs av straffbestämmelser eller av inspektionsrätt av bilen. Detta då det i ljuset av forskningen som påvisat faran med passiv rökning och dess negativa effekt på hälsan och då det allmänna även ska befrämja befolkningens hälsa.⁴³

2.1.2 Bostadssammanslutningar

Vidare föreslås det att det införs rökförbud i bostadssammanslutningar såsom i riket, se närmare rikets tobakslag 78 och 79 §§, vilket innebär att det är rökförbud i gemensamma och allmänna lokaler i bostadssammanslutningar samt att bostadssammanslutningen får förbjuda tobaksrökning i gemensamma utomhusområden. Därtill ska bostadssammanslutningen, genom ansökan, kunna meddela rökförbud på balkongerna till lägenheterna i bostadssammanslutningens byggnad,

⁴¹ RP 180/2009 rd

⁴² GrUU 21/2010 rd

⁴³ GrUU 17/2016 rd

utomhusområden som används av lägenheterna och inne i lägenheterna, förutsatt ansökan godkänns. Ett sådant rökförbud skulle behöva kompletteras med ett förtydligande vad en bostadssammanslutning är. Av definitionen i rikets tobakslag framgår att en bostadssammanslutning är ett aktiebolag som omfattas av lagen om bostadsaktiebolag ([1599/2009](#)), ett samfund och stiftelser som omfattas av lagen om bostadsrättsbostäder ([650/1990](#)), ett bostadsandelslag, sådana hyreshus som avses i 2 § i lagen om samförvaltning i hyreshus ([649/1990](#)) och annat hyreshusbestånd som ägs av sammanslutningar, ([22.2.2019/248](#)).

ÅMHM som i dagsläget är ansvarig tillsynsmyndighet skulle ha ansvaret för att hantera ansökningarna. En prövning behöver alltid ske i de enskilda fallen och utgångspunkten borde vara att myndigheten fattar beslut om rökförbud på grund av utrymmets eller områdets konstruktioner eller andra omständigheter kan sprida sig till ett annat motsvarande utrymme eller område. En ytterligare förutsättning för rökförbudet som avser ett bostadsrum i en lägenhet är att spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder.

Utgångspunkten är att i en bostadssammanslutning har var och en rätt att röka i sin egen bostad, på sin egen balkong och sitt eget utomhusområde, om det inte medför negativa effekter för övriga boende. Av detta följer att ett allmänt rökförbud som gäller alla balkonger inte kan utfärdas. Om tobaksrökning till exempel på en öppen balkong på översta våningen inte stör någon, behövs inget rökförbud. Vid en viss punkt står grannskapets rätt till frisk andningsluft ändå över en rökares rättigheter. Ingen borde ha rätt att hindra grannarna från att använda sina balkonger eller från att låta fönster till balkongen eller sovrummet stå öppna på sommarnätterna. Av detta följer att rökförbud är behövligt i vissa situationer.

Angående bostadssammanslutningar ansåg grundlagsutskottet att rökförbud inkräktar på individens självbestämmande och personliga frihet. Samtidigt är det allmänna skyldigt att främja befolkningens hälsa och därmed bör också hemfriden tryggas genom att inte utsättas för skadliga ämnen. Bestämmelsen om rökförbud i bostadssammanslutningar ansågs därmed vara förenlig med grundlagen.⁴⁴

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har tagit ställning till ett fall där ett bostadsaktiebolag ville förbjuda tobaksrökning i bostaden. HFD ansåg att när man tolkar förutsättningarna för att meddela rökförbud som avser ett bostadsrum i en lägenhet ska lagens syfte att skydda befolkningen mot exponering för tobaksrök och skyldigheten enligt grundlagen för det allmänna att främja befolkningens hälsa beaktas. Utgångspunkten i att meddela rökförbud är vars och ens rätt att i sin bostad undvika upprepad exponering för tobaksrök. När ett rökförbud meddelas i ett bostadsrum i en lägenhet ska man med beaktande av grundlagens bestämmelser om skyddet för vars och ens privatliv och hemfrid försäkra sig om att spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och att spridningen sker oftare än undantagsvis. Bostadsbolaget hade låtit utföra sådana reparationer som skäligen kunde krävas för att åtgärda konstruktionerna och ändringssökanden hade getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder ansåg HFD att förutsättningarna för meddelande av rökförbud enligt 79 § 2 mom. i tobakslagen uppfylldes. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att tobaksrök är en sanitär olägenhet. Syftet med ett rökförbud som avser ett bostadsrum i en lägenhet är att skydda de övriga invånarna mot upprepad exponering av tobaksrök i sina egna bostäder och på så sätt hindra att

⁴⁴ A.a.

sanitära olägenheter uppstår. Det, att det för rökaren på grund av hens hälsa är svårt eller besvärligt iaktta förbudet berättigar inte till att utsätta andra invånare för exponering av tobaksrök.⁴⁵

Utifrån detta konstateras att såväl grundlagsutskottet som HFD konstaterat att, förutsatt alla andra åtgärder vidtagits, det är legitimt att införa rökförbud i en bostad för att skydda övriga invånare mot upprepad exponering av tobaksrök i sina egna bostäder och på så sätt hindra att sanitära olägenheter uppstår.

2.1.3 Allmänna utomhuslekplatser, allmänna badstränder och utomhusområden för idrottsutövning

Ett utökat rökförbud skulle minska risken att barn och unga utsätts för passiv rökning. Förbud gällande rökning på allmänna utomhuslekplatser för barn och unga föreslås att vara giltigt året runt, dygnet runt på Åland. Barn leker på lekplatser alla årstider, och platsen är avsedd för barnens lek. Även om barnen i regel inte vistas på utomhuslekplatser dygnet runt, skulle risken kvarstå att nedskräpning av cigarettedelar lämnats kvar vilket teoretiskt skulle kunna innebära att barnen förtär dessa av misstag.

Förbud gällande rökning på allmänna badstränder minskar risken att barn, unga och icke-rökande vuxna, utsätts för passiv rökning. En badstrand kan ses som en plats för rekreation, på vilken det inte bör ingå hälso- och miljöskadliga ämnen. Det föreslås att förbud mot rökning på allmänna badstränder är giltigt 1 maj till 30 september, årligen, i enlighet med rikets bestämmelser.

Grundlagsutskottet har i behandlingen av ändringar i rikets tobakslag påpekat att rökförbud för vissa områden vid tidpunkter då normalt ingen vistas kräver godtagbar grund. Grundlagsutskottet konstaterade att det primära förslaget som omfattade rökförbud på allmänna stränder året runt inte hade någon godtagbar grund för förbudet och därför föreslogs det att regleringen borde ändras i detta avseende.⁴⁶

I samma anda som allmänna utomhuslekplatser och allmänna badstränder föreslås att rökförbud även ska gälla utomhusområden som huvudsakligen är avsedda för idrottsutövning, förutsatt platserna är inhägnade. Kravet på inhägnade gör att förbudet knyts till en tydligt avgränsad plats som blir tydligare och lättare att övervaka.

Om en allmän utomhuslekplats, allmän badstrand eller ett område för idrottsutövning inte är tydligt avgränsad behöver man göra en bedömning avseende rökförbudets räckvidd i det enskilda fallet. Förslaget innebär ökad tillgänglighet till dessa områden för personer som inte vill eller bör utsättas av tobaksrök på grund av allergi eller liknande samt att minska den sociala exponeringen för rökning och därmed bidra till att avnormalisera den. Särskild vikt bör fästas vid att barn ska kunna röra sig på dessa områden utan att behöva utsättas för tobaksrök eller på annat sätt uppfatta att någon röker.

Förbudet föreslås omfatta all slags tobak och relaterade produkter i enlighet med 1 § 1 och 2 p. i tobakslagen. Det innebär att utöver cigaretter är det förbjudet att använda upphettade tobaksprodukter (HTP) och elektroniska cigaretter på utomhuslekplatser och allmänna badstränder.

⁴⁵ HFD:2021:162

⁴⁶ GrUU 7/2022 rd.

Motivering till detta är att dessa produkter har liknande effekter som passiv tobaksrökning, skräpar ned miljön och kan förorsaka intoxication vid förtäring, speciellt hos barn.

Även allmänna stränder där det råder badförbud eller finns avrådan till bad ska omfattas av rökförbudet. Ett badförbud är vanligen tillfälligt, och människor vistas även på stränder utan att simma i vattnet. En strand kan anses vara en plats för rekreation.

ÅMHM (Ålands miljö och hälsoskyddsmyndighet) beskriver följande gällande definition av badstränder och badplatser:

En allmän badstrand är en plats som lämpar sig för badande och är öppen för alla. Användningen av en allmän badstrand har inte begränsats på förhand och för stranden har en upprätthållare, till exempel ett offentligt samfund eller ett reseföretag, utsetts. På en badstrand med minimiutrustning finns en naturlig plats där man kan ta sig ner i vattnet och/eller en badbrygga, räddningsutrustning, en anslagstavla, nödvändiga skyltar samt ett sopkärl och en toalett. På Åland räknas alla anmälda allmänna platser för bad som allmänna badstränder! En allmän badplats är en naturligare och mer anspråkslöst utrustad plats som lämpar sig för badande för vilken en upprätthållare har utsetts. På en badplats ska det finnas räddningsutrustning, en anslagstavla och skyltar. På Åland räknas alla anmälda allmänna platser för bad som allmänna badstränder!⁴⁷

Således skulle rökförbudet omfatta alla anmälda allmänna platser för bad då dessa bedömts vara allmänna badstränder.

ÅMHM är tillsynsmyndighet i enlighet med 8 § i tobakslagen. "*Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska på eget initiativ eller på grund av anmälan förrätta inspektion av lagrings- och försäljningsplatser för tobaksprodukter och relaterade produkter, övervaka försäljningen av tobaksprodukter och relaterade produkter samt genomförande och efterlevnad av rökningförbud och -restriktioner*".⁴⁸

Enligt 13a § i tobakslagen ska den som röker där rökförbud råder dömas till böter.

Den som röker där tobaksrökning, användning av elektroniska cigaretter eller rökning med örtprodukter för rökning är förbjuden enligt denna lag och som fortsätter med detta trots tillsägelse av innehavaren eller någon som företräder denna ska för rökningförseelse dömas till böter.

Samma bestämmelse kan således tillämpas på rökförbud på utomhuslekplatser och badstränder.

Så som även framgår av rikets RP 141/2021 ska skyltning om att förbud mot rökning råder utplaceras och var det är tillåtet att röka med tillhörande kärl för fimpar för att motverka nedskräpning.⁴⁹

Det föreslås att nedskräpning med tobak och relaterade produkter samt rökfria nikotinprodukter förbjuds på stränder och på utomhuslekplatser och föreslås beivras på samma sätt som för rökförseelse i enlighet med 13 a § i tobakslagen. I sammanhanget kan även nämnas att det sedan tidigare råder ett allmänt nedskräpningsförbud.

⁴⁷ ÅMHM. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets säkerhetsanvisning för badstränder.

<https://www.amhm.ax/sites/default/files/attachments/page/Allm%C3%A4nt%20utskick%20S%C3%A4kerhetsinformation%20p%C3%A5%20badstr%C3%A4nder.pdf>

⁴⁸ Landskapslag (1978:52) om tobak och relaterade produkter (2016/52).

⁴⁹ RP 141/2021

2.2 Neutrala förpackningar

Det föreslås att detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och rökfria nikotinprodukter i fråga om märkningar eller annan utformning inte ska få skilja sig från detaljhandelsförpackningarna för andra motsvarande produkter och att förpackningarna inte får användas för att främja försäljningen av produkterna. Det föreslås att det i tobakslagen implementeras bestämmelser om de uppgifter som detaljhandelsförpackningar får innehålla utöver de uppgifter som är obligatoriska enligt den gällande tobakslagen. På förpackningen får anges produktens produktamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek och streckkod. Genom detta förslag kommer tobakslagen ställa krav på förpackningarnas övriga utseende, såsom färg och material och att detta förenhetligas.

I och med de föreslagna bestämmelserna skulle till exempel logotyper, figurer och lockande färger förbjudas, som i praktiken har främjat försäljningen av produkter men som det ofta har varit svårt att ingripa i med stöd av marknadsföringsförbudet. Alla förpackningar ska se likadana ut, med undantag för vissa särskilt tillåtna avvikelser.

Således föreslås genom denna promemoria att det förs in en bestämmelse gällande formen på detaljhandelsförpackningar för tobaks- och nikotinprodukter så att de inte i fråga om form, färg, material, omslag eller annan utformning får skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma produktgrupp, och försäljningen av produkten får inte främjas genom förpackningens utformning. Det skulle i sådant fall innebära att alla detaljhandelsförpackningar är enhetliga i fråga om sin utformning oberoende av varumärke. I och med detta slopas möjligheten att göra detaljhandelsförpackningar framträdande, effektfulla eller annars attraktiva och på detta sätt få nya användare att välja produkten eller förbinda gamla användare till produkten.

2.3 Nikotinpåsar

Det föreslås att 1 § i tobakslagen uppdateras så att det till bestämmelsen fogas en ny definition av vad nikotinpåsar är på samma sätt som det i dagsläget finns definitioner av tobaksprodukter och relaterade produkter. Därtill behöver tobakslagens 2 kap. uppdateras så att nikotinpåsar kan säljas på samma sätt som tobaksprodukter och relaterade produkter med samma förbehåll som dessa har.

Därtill behöver tobakslagens 2 kap. uppdateras så att nikotinpåsar kan säljas på samma sätt som tobaksprodukter och relaterade produkter med samma förbehåll som dessa har. Det innebär att:

- det är förbjudet att sälja nikotinpåsar till personer under 18 år,
- det är förbjudet för personer under 18 år att sälja nikotinpåsar,
- nikotinpåsar inte ska hållas synliga i detaljhandeln,
- det är förbjudet att marknadsföra nikotinpåsar,
- förpackningarna ska se likadana ut, oberoende varumärke. Se närmare 23.2 om neutrala förpackningar, och
- det är förbjudet att sälja nikotinpåsar med karakteristisk smak som tilltalar ungdomar

Utöver detta ska det även vara förbjudet att sälja nikotinpåsar som innehåller mer än 10 mg nikotin per påse. Således sätts en gräns på högsta möjliga mängden nikotin per påse för att minimera nikotinets direkta toxiska effekt (framför allt för barn vid förtäring), hälsoskadliga effekt, samt risken för beroendeutveckling. Vidare behöver det på alla förpackningar finnas information utifrån de krav som ställs enligt kemikalielagstiftningen.

2.4 Förbud mot produkter som skapar en karakteristisk doft eller smak

Som tidigare konstaterats har det redan förts in bestämmelser som förbjuder karakteristisk smak på produkter. Som tillägg till detta föreslås det att tobakslagen ska förbjuda sådana produkter vars syfte är att i tobaksprodukten skapa en karakteristisk doft eller smak. Det som föreslås i och med denna lagstiftningspromemoria innebär att det till konsumenter inte skulle få säljas eller på något annat sätt överlåtas produkter vars syfte är att i tobaksprodukten skapa en karakteristisk doft eller smak. Förslaget innebär att det således blir förbjudet att använda bland annat så kallade smakkort, som är avsedda att placeras i en cigarettförpackning och som gör att cigaretterna absorberar till exempel doft eller smak av mentol. Även andra produkter som är avsedda för smaksättning av tobaksprodukter, såsom eventuella smakvätskor eller smakspray, föreslås förbjudas. Förslaget innefattar även smakfilter, smaksatta cigarettpapper och liknande produkter som är avsedda att ge produkten en karakteristisk doft eller smak. Motsvarande bestämmelse har förts in i rikets tobakslag i 52 §.

Ifall det skulle finnas frågetecken om en produkt är avsedd att ge upphov till en karakteristisk doft eller smak hos en tobaksprodukt får man gör en bedömning i det enskilda fallet. Förslagsvis skulle man kunna undersöka produktens bruksanvisning alternativt de övriga uppgifter som finns gällande produkten och den information som lämnats av ansvarig försäljare samt placeringen av produkten på detaljhandelsstället. Bedömningen kan också påverkas av var en produkt säljs. Om produkten säljs till exempel i en tobaksaffär är det uppenbart att den är avsedd att ge tobaksprodukten en karakteristisk doft eller smak.

2.5 Åldersgräns för försäljning av tobaksprodukter

Det föreslås att 2 § i tobakslagen uppdateras så att åldersgränsen för försäljare av tobak och relaterade produkter höjs från 15 år under tillsyn av en över 18 årig person till att försäljaren av tobaksprodukter ska undantagslöst vara 18 år.

3 Lagstiftningsbehörighet

Bestämmelserna i tobakslagen rör hälso- och sjukvård samt har inslag som rör marknadsföring, och kan därmed delvis också sägas angränsa området för konsumentskydd.

Enligt 18 § 12 och 22 punkten i självstyrelselagen för Åland (1991:71) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet, med de undantag som föreskrivs i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Ansvar för skyddande av hälsan hos dem som använder tobaksprodukter eller som på annat sätt utsätts för skadeverkningar nyttjandet orsaker ligger till denna del på landskapets myndigheter och lagstiftande organ.

Konsumentskydd hör däremot enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen till rikets behörighet. I fråga om utrikeshandel och handelspolitiska begränsningar rörande in- och utförsel av varor tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, ska emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen⁵⁰ bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till den del en landskapslag reglerar import är bestämmelserna att hänföra till området för hälso- och sjukvården och således till landskapets behörighet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen.

I såväl tobak som relaterade produkter ingår hälsofarliga kemikalier, vilka är sådana gifter som avses i 27 § 30 punkten i självstyrelselagen, för vilka riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om framställning och fastställande av deras användningsändamål. I enlighet med 30 § 8 punkten i självstyrelselagen gäller att förvaltning, som enligt lagstiftningen om framställning och användning av hälsofarliga kemikalier ankommer på en riksmyndighet, i landskapet ska skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Angående fartygsförsäljning med mera konstaterade Ålandsdelegationen i ett utlåtande från 2016 följande:

”I landskapslagens 3 § förbjuds reklam för tobaksprodukter och relaterade produkter. Förbudet gäller dock inte reklam i utländska tryckalster vars huvudsakliga ändamål är annat än att göra reklam för tobaksprodukter eller relaterade produkter och inte tryckalster som tillhandahålls ombord på i landskapet hemmahörande fartyg som huvudsakligen färdas i internationell trafik. Med anledning härav konstateras att enligt självstyrelselagens 27 § 13 punkt hör handelssjöfarten visserligen till rikets behörighet, men till landskapets ovan nämnda behörighet beträffande näringsverksamheten hör även att intaga bestämmelser om reklam och försäljning av varor och tjänster ombord på fartyg registrerade i landskapet. Den omständigheten att 3 § möjliggör tillhandahållandet av tryckalster med i paragrafen avsedd reklam på nämnda fartyg även då de befinner sig utanför landskapets gränser föranleder ingen anmärkning i behörighetshänseende.”⁵¹

Utifrån detta kan det konstateras att det hör till landskapets behörighet att anta bestämmelser som avser näringsverksamheten på fartyg registrerade i landskapet, på samma sätt som i övriga delar av landskapet.

⁵⁰ (RP 73/1990 rd sid. 75)

⁵¹ Ålandsdelegationens utlåtande, diarienumr D 10 16 01 11, 13.7.2016, https://www.ambetsverket.ax/sites/www.ambetsverket.ax/files/ad_arenden/d_10_16_01_11_16.16_tobakslagen.pdf

4 Konsekvenser av lagstiftningsförslagen

Nedan presenteras de identifierade konsekvenserna som kan uppkomma med anledning av de föreslagna ändringarna i tobakslagen.

4.1 Ekonomiska

Tobaksrökning och nikotinanvändning leder till ökade risker att utveckla sjukdomar. Den ekonomiska kostnaden som kan relateras till tobaksanvändning uppgår till ca 1,8 % av BNP i en internationell jämförelse.⁵² Kostnaden för direkta och indirekta kostnader orsakade av rökning i Finland uppgick år 2020 till ca 1,3 miljarder euro.⁵³

Utöver ekonomiska olägenheter genererar tobaksprodukter och andra produkter som avses i tobakslagen också inkomster för olika aktörer i samhället: försäljningen genererar skatteinkomster för den offentliga sektorn samt förvärvsinkomster för importörer och återförsäljare av produkterna. Syftet med att utöka rökförbudet samt införa neutrala förpackningar är för att stödja tobakslagens mål om att användningen av tobaksprodukter och motsvarande produkter ska upphöra. Därför kan de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna ändringarna bedömas genom att man granskar dels promemorians direkta kostnader och inkomstbortfall till följd av minskad efterfrågan, dels de besparingar som minskade tobaksrökning och minskad användning av andra nikotinprodukter medför för samhället.

Det är klart att de föreslagna ändringarna medför direkta ytterligare utgifter för tillverkare och importörer av de produkter som avses i tobakslagen. En striktare tobakslagstiftning inverkar genom den minskade efterfrågan negativt på tillverkarnas, importörernas och återförsäljarnas inkomster. De åtgärder som bidrar till att personer slutar använda tobaks- och nikotinprodukter förbättrar dock samhällsekonomins produktivitet, främjar folkhälsan samt underlättar ÅHS (Ålands hälso- och sjukvårds) och landskapets utgiftsbelastning särskilt i fråga om hälso- och sjukvårdstjänster. Till denna del medför förslaget positiva externa effekter och besparingar för samhället. Att minska tobaks- och nikotinanvändning leder i förlängningen till förbättrad folkhälsa, en minskad sjukdomsburden och en i förlängningen en minskad ekonomisk samhällelig börda.

De föreslagna bestämmelserna om neutrala förpackningar har direkta ekonomiska konsekvenser för dem som tillverkar och importerar tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och rökfria nikotinprodukter. Kostnader uppkommer av att förpackningarna måste ändras så att de överensstämmer med förslaget. Dessa kostnader kommer dock i princip att vara av engångsnatur. Dessutom är tillverkarna och importörerna redan på gång med detta i och med att detta redan implementeras i Finland.

För näringsidkare kan en bestämmelse om höjning av åldersgräns till 18 år, för försäljare av tobaksprodukter innebära vissa svårigheter. Näringsidkare som säljer tobaksprodukter har ett troligt

⁵² Goodchild, M., Nargis, N. och E.T. d'Espaignet. Global economic cost of smoking-attributable diseases. 2017. <http://dx.doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2016-053305>

⁵³ Social- och hälsovårdsministeriet. Utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken. Åtgärdsförslag av arbetsgruppen 2023. 2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164844/STM_2023_13_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

återkommande behov av extrapersonal till exempel under sommaren, vilket attraherar många yngre personer som vill arbeta extra. Skulle dessa personer inte ha laglig rätt att utföra de arbetsuppgifter som ingår i arbetet kunde det medföra en ökad hantering och omstrukturering i arbetet. Dock ska det som i lagens nu lydande mening, oavsett alltid finnas en person över 18 år som utövar tillsyn över försäljningen, vilket i praktiken alltså inte bör medföra några större arbetsmässiga hinder, då en myndig person redan alltid ska finnas på plats och med denna föreslagna lagändring ska en person över 18 år vara den som säljer tobaksprodukter och därmed kontrollerar minimiålder av den som önskar köpa tobaksprodukter.

4.2 Barn och unga

Att skydda barn och unga mot skadliga ämnen är högt prioriterat sett till internationella, nationella och landskapets målsättningar. Lagstiftningsåtgärder som reglerar rökförbud på platser där barn vistas minskar risken för att barnen utsätts för passiv rökning och därmed skyddar barnen mot de skadliga ämnen som finns i tobak.

Att införa rökfria nikotinprodukter i lagstiftningen medför att en på samma sätt som för tobak och relaterade produkter åldersgräns för inköp fastställs till 18 år, varvid barnen skyddas från möjligheten att köpa dessa produkter. Detsamma är gällande för upphettade tobaksprodukter. Det kan därmed antas att risken att barn och unga blir nikotinberoende minskar. Att rökfria nikotinprodukter förs in i lagstiftningen kan dock medföra en ökad risk för att dessa blir en inkörsport till mer omfattande beroende av nikotin, tobak eller andra beroendeframkallande ämnen.

Att ytterligare skärpa åldern för försäljning av tobaksprodukter för dem som är 15-17 år gamla, torde öka arbetsmiljöförhållandet. Då 15-17 år gamla ungdomar inte längre föreslås ha laglig rätt, under tillsyn av en över 18 år person att sälja tobaksprodukter, minskar också risken att försäljning sker från en ung person till en annan på grund av social inverkan.

4.3 Miljö

Tobaksfimpar är det vanligaste skräpet på badstränder. Det föreslagna rökförbudet för allmänna badstränder kan minska nedskräpningen till följd av rökning, vilket i sin tur har positiva konsekvenser för vattendragen och de djur som lever där. Att minska nedskräpning av miljön gynnar människor som djur, vilket är en positiv följd av minskat tobaksbruk.

Ett utökat rökförbud i privata kommunikationsmedel, på allmänna utomhus lekplatser, på allmänna badstränder, på utomhusområden avsedda för idrottsutövning och i bostadssammanslutningar minskar risken att barn och vuxna utsätts för miljötobaksrök som har en negativ inverkan på hälsan.

Konsekvensen av förbuden innebär en bättre miljö för såväl djur, natur och människor.

4.4 Jämställdhet

År 2021 rökte 6% av åländska gravida kvinnor i början av graviditeten och 4% efter första trimestern. Under de senaste åren har tobaksrökningen minskat särskilt bland män och skillnaderna mellan könen när det gäller rökning har minskat. Rökningen är dock en bidragande orsak till att männens livslängd i genomsnitt är kortare än kvinnornas. Kvinnor löper större risk än män att insjukna i tobaksrelaterade sjukdomar. Dessutom är sannolikheten för kvinnor att dö av tobaksrelaterade sjukdomar i dag nästan lika stor som det är för män. Lungcancer är den cancersjukdom som dödar flest kvinnor på Åland. Lungcancerdödligheten har ökat bland kvinnor de senaste 40 åren och är nu på samma nivå som för män.

År 2022 uppgav 10% av vuxna (20 år och äldre) ålänningarna att de snusade (tobakssnus eller nikotinpåsar) dagligen; 16% av männen och 5% av kvinnorna.

Det kan antas att de åtgärder som föreslås i princip minskar tobaksrökningen och användningen av andra nikotinprodukter proportionellt sett lika mycket bland män som bland kvinnor. De nu föreslagna åtgärderna har alltså inga särskilda könskonsekvenser.

4.5 Administrativa konsekvenser

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet för tobak och stränder och kommer att med föreslagna lagstiftningsåtgärder att få ytterligare detaljer att övervaka och att hantera ansökningarna, varpå tillsynsmyndighetens arbetsuppgifter utökas.

Bestämmelserna om förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna gör det lättare för ÅMHM att övervaka huruvida detaljhandelsförpackningarna är lagenliga, eftersom alla texter, figurer och andra märkningar som inte överensstämmer med de föreslagna bestämmelserna är entydigt förbjudna.

Gällande övervakning av ålder på försäljare av tobaksprodukter bör vara ringa, då det redan idag är fastställt i lag att en 18 år eller äldre person ska utöva tillsyn över den 15–17 åring som säljer tobaksprodukter i sitt arbete.

Bilaga 1- Checklista – behövs ny lagstiftning?

<p>1. Vem eller vilka kräver en förändring? Finns det ett EU-eller internationellt perspektiv på frågan? <i>Angående nikotinpåsar finns ingen i nuläget reglering på EU-nivå. Dock förs det diskussioner om att helt förbjuda nikotinpåsar inom EU.</i> <i>Begränsning av rökning på allmänna platser var barn vistas är rekommenderat på EU-nivå. Lagregleringen är därmed till nytta för att skydda barn och icke-rökande mot passiv rökning.</i> <i>Neutrala förpackningar kan varje medlemsland fatta beslut om självständigt. Det är dock i linje med arbetet att minska tobaksrökning på Åland.</i></p>
<p>2. Vilket är målet? Finns det konflikter mellan olika mål? <i>Målet är att minska attraktionskraften till tobaksprodukter, att reglera nikotinpåsar användning och att minska den passiva rökningen.</i> <i>Målen är i linje med det av landskapsregeringen antagna ANDTS-programmet.</i> <i>För näringsidkare som säljer tobaksprodukter innebär detta en stringering av lagstiftningen, i syfte att folkhälsan hos den åländska befolkningen förbättras.</i></p>
<p>3. Är underlaget tillräckligt? Behövs tilläggsutredning? <i>Underlaget är tillräckligt</i></p>
<p>4. Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mer akut? <i>Om nikotinpåsar inte införs i lagstiftningen medför det att produkterna är oreglerade på marknaden och därmed föreligger allvarliga hälsorisker, främst för barn och ungas hälsa.</i> <i>Rökförbud, införande av krav på neutrala förpackningar och förbud mot smakkort och höjning av åldersgräns för försäljare av tobaksprodukter syftar till att minska hälsorisker för befolkningen och närmiljön på kort och lång sikt.</i></p>
<p>5. Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet? <i>Från EU-håll uppdateras tobaksdirektivet och dialog förs kring ytterligare införda bestämmelser som ytterligare reglerar tobaksanvändning i medlemsländerna.</i></p>
<p>6. När behövs åtgärderna? Är behovet av åtgärder tillfälligt? <i>Behovet av lagstiftningsförändring är varaktigt.</i></p>
<p>7. Berör ärendet regeringsprogrammet eller utvecklings- och hållbarhetsagendan? <i>Beträffande utvecklings- och hållbarhetsagendan kan minskad tobaksanvändning sammankopplas till mål 1, välmående människor vars inneboende resurser växer. Minskad tobaksanvändning främjar den fysiska hälsan hos människor.</i></p>
<p>8. Kan alternativa styrmedel användas? Måste frågan regleras genom lagstiftning med stöd av grundlagen eller självstyrelselagen? Går det att åtgärda problemet genom samhällsinformation, avtal, allmänna råd/rekommendation eller anvisningar? <i>Nej</i></p>

Bilaga 2- Lagstiftningspromemoria-innehåll

☒	Bakgrund till behovet av ny lagstiftning.
☒	En beskrivning av det huvudsakliga innehållet i den förslagna lagstiftningen.
☒	Förslagets konsekvenser. De konsekvenser som ska framgå är <ul style="list-style-type: none">☒ ekonomiska konsekvenser☒ administrativa konsekvenser☒ miljökonsekvenser☒ jämställdhetskonsekvenser☒ konsekvenser för barn (under 18 år)☐ jämlikhetskonsekvenser <p>Enligt landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland ska diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller annan därmed jämförbar omständighet förhindras.</p> <ul style="list-style-type: none">☐ konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet☐ andra samhälleliga konsekvenser <p>Då konsekvenserna av ett förslag utreds kan andra sakkunniga inom framför allt landskapsförvaltningen konsulteras. Vägledning finns i justitieministeriets anvisning om konsekvensbedömning av lagförslag. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80031</p>
☒	Lagstiftningsbehörigheten.
☐	Hur ska konsekvenserna av lagstiftningen utvärderas och följas upp?